

Blanka Rozkošná

Po stopách Přemysla Otakara II.

Jižní Čechy

Blanka Rozkošná

Po stopách Přemysla Otakara II.

Jižní Čechy

Grada Publishing

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

*Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.*

Mgr. Blanka Rozkošná

PO STOPÁCH PŘEMYSLA OTAKARA II. | JIŽNÍ ČECHY

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401
jako svou 8715. publikaci

Odpovědná redaktorka Eva Škrabalová
Sazba a jazyková korektura Martina Mojzesová
Fotografie na obálce Depositphotos
Fotografie z archivu autorky
Počet stran 152
První vydání, Praha 2022
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod a.s.
© Grada Publishing, a.s., 2022
Cover Design © Grada Publishing, a.s., 2022

Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

ISBN 978–80–271–6727–2 (ePub)
ISBN 978–80–271–6726–5 (pdf)
ISBN 978–80–271–3812–8 (print)

Obsah

Otec měst – úvod	9
Stručná chronologie krále života a vlády	11
Vztah Přemysla Otakara II. k jižním Čechám	13
Lokátor Hirzo	16
Královská města	20
České Budějovice – město na soutoku Vltavy a Malše	20
Založení města	20
Stručné dějiny města	24
Púdorys	27
Opevnění	28
Sakrální stavby	30
Písek – jihočeské Atény	38
Stručné dějiny města	38
Púdorys	43
Opevnění	44
Hrad	46
Sakrální stavby	53
Kamenný most	62
Hradiště (dnes Tábor) – město pohnutých osudů	65
Stručné dějiny města	65
Púdorys	72
Opevnění	73
Hrad	74
Vodňany – české Benátky	76
Stručné dějiny města	76
Púdorys	78
Opevnění	80
Kostel Narození Panny Marie	81
Kunžak – královský klín nedaleko rakouských hranic	83
Stručné dějiny města	83
Púdorys	85
Kostel sv. Bartoloměje	86
Dolní Bukovsko – městečko s cennými nástěnnými malbami v kostele	89
Stručné dějiny města	89
Púdorys	91
Kostel Narození Panny Marie	92
Královské hradby	94
Orlík – romantické sídlo na břehu Orlické přehrady	94
Zvíkov – král českých hradů	98
Újezdec – téměř zaniklý královský hrad nad údolím Vltavy	104
Hluboká nad Vltavou – pohádkový novogotický zámek	106
Velešín – nejjižněji položený královský hrad	111
Myšenec – reprezentativní královský hrad	115

Protivín – hrad přestavěný na barokní zámek	118
Bechyně – sídlo nad soutokem Lužnice a říčky Smutné	120
Vitějovice – královský hrad na vrchu Osule, který nebyl nikdy dostavěn	127
Jindřichův Hradec – rodové sídlo pánů z Hradce	129
Klášter	132
Zlatá Koruna – jediný dochovaný královský klášter Přemysla Otakara II.	132
Dějiny kláštera	132
Stavební historie	137
Zakládací listina kláštera Zlatá Koruna	140
Spolek Města Otakarova a desetiletí Otakarových měst	143
750 let Českých Budějovic	143
První setkání měst	143
Praha 2018	145
Desetiletí Otakarových měst	145
Muzeum krále železného a zlatého	146
Použitá literatura	148

*A skvělo se arcí i druhé světlo jako
slunce polední zastiňujíc všechny
krále, vévody i knížata leskem své
velkolepé moci, totiž Otakar,
nejjasnější
král český.
Annales Otakariani*

■ Otec měst – úvod

Přemysl Otakar II. si vysloužil přívlastek „král železný a zlatý“. „Železný“ znamenalo jeho bojovnost (možná přímo i jeho obávanou těžkou jízdu, kterou v bitvách rád využíval) a „zlatý“ jeho bohatství a moc. Nebo titul „náměstek římského krále“ v území na východ od Rýna, jak jej označil Richard Cornwallský, římský král. Případně také „král sedmi zemí“. Určitě bychom našli i další Přemyslova adjektiva. To, které se nabízelo po dlouhá staletí, totiž „otec měst“, však obdržel oficiálně na setkání „svých“ měst v Českých Budějovicích až v roce 2017.

Označení „pater civitatum“, jak zní latinský překlad titulu, se zrodilo právem. U vzniku tohoto čestného titulu stála města České Budějovice a Písek a také zapsaný spolek Města Otakarova, který se podílel na setkání královských přemyslovských měst ve dvou jihočeských městech v roce 2017. Následujícím rokem 2018 spolek zahájil aktivitu „Desetiletí Přemysla Otakara II.“, do které spadá i vydání této publikace, organizace putovních výstav a další akce.

Celé 13. století a hlavně jeho druhá polovina je v dějinách českých zemí „královstvím v pohybu“, jak výstižně nazval tuto epochu přední současný historik Josef Žemlička ve své stejnojmenné knize. Označil tak souhrnně pohyb civilizační a v něm zejména změny hospodářské, politické, demografické, kulturní i jiné. V tomto století u nás došlo mimo jiné k tzv. první německé

Muzeum v Železné páně v Českých Budějovicích, kopie Otakarova meče a pohřební koruny. Foto: S. Mlčoch.

Busta Přemysla Otakara II. v Železné páně v Českých Budějovicích.

kolonizaci. Tak nazýváme systematické osidlování měst či území příchozími z německy mluvících zemí. Domácí zemská šlechta tehdy posilovala své postavení a panovníci se tomu snažili čelit. Hlavní změna z pohledu naší publikace spočívala v rychlém zakládání nových měst a v přechodu od hradské správní soustavy k městské správě a budoucímu krajskému zřízení.

Zatímco v době nástupu Přemysla Otakara II. na trůn u nás existovalo pouze třináct královských měst, za dvacet pět let jeho vlády jen královských měst přibýlo kolem čtyřiceti. Další více než dvě stovky měst a městeček poddanských založila ve 13. století šlechta a církev. Fenomén města k nám dorazil jako středomořský objev, i když zprostředkovaně přes západní Evropu. Středověká města byla budována jako obchodní, řemeslná, kulturní a obranná centra. Vznikala na „zeleném drnu“ i v návaznosti na předchozí osídlení. S jejich příchodem k nám dorazilo ve větší míře i městské právo v podobě práva norimberského nebo magdeburského. V neposlední řadě se města profilovala jako důležitá střediska církevního života, když se v nich vedle farností zakládaly četné kláštery pro městské církevní řády. Při nich často vznikaly špitály.

Odkaz Otakarových měst je bohatý. Tato města vynikají různorodostí v půdorysném, krajinářském, správním i organizačním členění. Jsou také jedinečným dokladem příchodu nových hodnot a podnětů do našich zemí a zároveň dokladem kontinuity. Přežila celá staletí a adaptovala se na nové podmínky. Až do průmyslové revoluce nebyl jejich urbanistický středověký koncept v zásadě změněn. Naprostá většina Otakarových měst uspěla, rozkvetla a slouží, byť v nové podobě, i dnešním generacím obyvatel. Jejich původní půdorys je dodnes základem obdivovaných historických jader měst. Jejich bohatý odkaz je důvodem, proč jsme připravili tuto publikaci.

Vydejte se s námi do jižních Čech na putování časem i krajinou ve stopách krále železného a zlatého, otce měst. Poznávejte s námi krásy nejen měst, ale také hradů a jediného dochovaného kláštera založeného Přemyslem Otakarem II. Uvidíte místa a stavby, která viděl nebo mohl vidět jejich fundátor Přemysl Otakar II., byť v jiné podobě, než jak je známe dnes.

*Socha Přemysla Otakara II.
v Českých Budějovicích.*

*Socha Přemysla Otakara II.
v rakouském Marchegg.*

■ Stručná chronologie králova života a vlády

- 1231–1233 doba králova narození, přesné datum a místo není známo
- 1247 stává se moravským markrabětem
- 1248 prohlášen mladším králem – vzpoura proti otci Václavu I.
- 1251 stává se vévodou rakouským
- 1252, únor, sňatek s Markétou Babenberskou
- 1253 ujímá se vlády po smrti otce, vede první válku s uherským králem Bélou IV.
- 1254 uzavírá tzv. budínský mír s Bélou IV., se kterým si rozdělují Štýrsko
- 1255 stojí v čele své první křížové výpravy do Prus – s tím je spojováno založení pruského Královce (Königsberg, Kaliningrad)
- 1255 na svět přišel králův nemanželský syn Mikuláš (ten žil do r. 1318), matkou je pravděpodobně Anežka z Kuenringu
- 1257 proniká vojensky do Bavorska, výprava je neúspěšná
- 1260, 12. července, poráží ve velké bitvě u Kressenbrunnu uherského krále Bélu IV.
- 1260, říjen, byly vydány papežské buly k legitimizaci syna Mikuláše, ale 21. října je vydána bula vylučující nástup nemanželského syna Mikuláše na trůn
- 1261 rozvádí se s Markétou Babenberskou, vzápětí se v Prešpurku žení (25. října) s Kunhutou (vnučkou uherského krále Bély IV.)
- 1261, 25. prosince, nechá se korunovat na českého krále v Praze. Korunovaci provedl mohučský arcibiskup Werner II. von Epstein, přítomna mocenská elita střední Evropy
- 1262, duben, vydána papežská bula schvalující Otakarův rozvod i nový sňatek
- 1265–1266 vede další válku v Bavorsku, nerozhodnutou
- 1265 Richard Cornwallský ustanovuje Otakara jako „zplnomocněného náměstka římského krále i správce Říše římské z východní strany Rýna“
- 1266 získává Chebsko

Koruna, žezlo a jablko – pohřební insignie Přemysla Otakara II.

- 1268 v čele své druhé křížové výpravy do Prus
- 1269 v Poděbradech uzavírá dědickou smlouvu s Oldřichem III. ze Sponheimu, pánem Korutan, Kraňska a Vindické marky (Slovinsko) k jeho zemím, které rok nato přebírá
- 1270 vede třetí válku s Uhry, tentokrát se Štěpánem V. Uherské korunovační klenoty se ocitají v Otakarově držení. Obsazuje vojensky Prešpurk a západní Slovensko.
- 1270 získává území dnešního italského Pordenone, téměř u Jadranu
- 1271, leden, organizuje vojenský zimní ústupový přechod Alp ze Štýrska do Rakous
- 1271, duben, přechází řeku Moravu do Uher a dobývá západní Slovensko (Prešpurk, Trnavu, Nitru atd.)
- 1271, 3. července, uzavírá prešpurský mír se Štěpánem V.
- 1271, 27. září, se králi narodil první legitimní syn a dědic trůnu – Václav II.
- 1272–1273 čtvrtá válka s Uhry, kdy zemřel Štěpán V. a nastoupil Ladislav IV.
- 1273 Rudolf Habsburský zvolen římským králem
- 1276 Rudolf Habsburský obsazuje Podunají a Vídeň, zbavuje Otakara všech zemí kromě Čech (bez Chebska) a Moravy, oba králové uzavírají mír s dohodou o sňatku svých potomků
- 1277 potlačuje domácí odboj proti sobě vedený hlavně Rýzmburky a Vítkovci
- 1278, 26. srpna, na den sv. Rufa je poražen a zabit v bitvě u Suchých Krut na Moravském poli v bitvě s Rudolfem Habsburským
- 1279 královy ostatky uloženy v minoritském klášteře ve Znojmě
- 1296 pohřben ve svatovítské bazilice v Praze

Pečeť Přemysla Otakara II.

Pohřební jablko

■ Vztah Přemysla Otakara II. k jižním Čechám

První pobyt Přemysla Otakara II. v jižních Čechách je doložen v listopadu roku 1251 v někdejší hradském centru v Netolicích, které navštívil mj. ve společnosti Čče z Budivojovic. Manželkou nejvyššího sudího Čče z Budivojovic byla Gisela, sestra Albera z Kuenringu z dürensteinské větve. Tato situace zcela jistě napomohla i Přemyslovi Otakarovi II. k zisku titulu rakouského vévody. Vedoucí vrstvy šlechty a měst se obávaly expanze Wittelsbachů i Uher a jejich zájmem bylo, aby na vévodský stolec usedl Přemysl Otakar II. a oženil se s Markétou Babenberskou jakožto legitimní dědičkou. Je jasné, že Albero z Kuenringu byl stoupencem pročeské kandidatury. Koncem roku 1251 se Přemysl Otakar II. stává vévodou rakouským. Své postavení si pak Přemysl Otakar II. upevnil sňatkem s Markétou Babenberskou, který uzavřel v únoru roku 1252 v Hainburgu.

Tímto titulem se poprvé podepisuje na listině sepsané nejspíše v první polovině listopadu v Netolicích, která byla určena pro strakonické johanity. O složení Přemyslovy družiny se dozvídáme z podpisů svědků na tomto privilegii. Jsou tam uvedeni na prvním místě Vítkovci a Vítek z Hradce, ale nechybějí další známá jména, z jižních Čech např. páni z Blatné. Titul dux Austrie, tedy vévoda rakouský, je také na listině sepsané 16. listopadu, jež byla určena pro

České Budějovice, náměstí.

klášter v Baumgartenbergu. Tímto privilegiem Přemysl Otakar II. potvrdil klášteru dosavadní výsady a svobody a vzal členy řádu včetně jejich statků do své ochrany.

Ještě v listopadu se družina Přemysla Otakara II. odebrala na další cestu do rakouského Korneuburgu, kde se konal počátkem prosince zemský sněm. Pro nás je ale důležité, že se Přemysl cestou zastavil v Enži (dnes Enns v Horním Rakousku). Nedaleko tohoto města se nachází výše uvedený klášter Baumgartenberg. Listina pro tento klášter vydaná 16. listopadu v jeho prospěch je nejstarším privilegiem Přemysla, které bylo určeno rakouskému adresátu. Nejpozději tady vzniklo mnohaleté přátelství dvou mužů důležitých pro dějiny jižních Čech, tedy Přemysla Otakara II. a tehdejšího opata kláštera v Baumgartenbergu, jímž byl cisterciák Jindřich, jenž se později stal prvním opatem kláštera Zlatá Koruna. Jak je známo, Zlatá Koruna je jediný dochovaný klášter založený Přemyslem Otakarem II. Osazen byl řeholníky z cisterciáckého kláštera v Heiligenkreuzu u Vídně. Opat Jindřich byl totiž opatem v Baumgartenbergu jen krátce v letech 1250–1252, někdy v době od srpna do listopadu roku 1252 byl povolán zpět do mateřského kláštera v Heiligenkreuzu a tam také působil jako opat.

Přemyslův zájem o jižní Čechy se zvýšil poté, co získal babenberské dědictví v Rakousích (1251) a Štýrsku (1260). V průběhu 50. let, pokud cestoval Přemysl Otakar II. do Rakous, jel většinou přes Moravu. Koncem 50. let se ale situace změnila a panovník často jezdil přes jižní Čechy.

Kromě Prahy pobýval Přemysl Otakar II. nejčastěji v Písku, kde byl společně s městem budován další z královských hradů. V Písku a na nedalekém Zvíkově pobýval Přemysl Otakar II. zejména po roce 1258. Nechal si v tomto regionu budovat hrady v podobě královských rezidencí a trávil tu i několik měsíců. K odpočinku měl sloužit reprezentativně pojatý hrad v Myšenci.

České Budějovice, dominikánský klášter.

Kenotaf Přemysla Otakara II. v klášteře Zlatá Koruna.

Dalšími zakladatelskými počiny Přemysla Otakara II. v jižních Čechách byla lokace dnes nejvýznamnějšího jihočeského města České Budějovice, dvou větších měst – Hradiště na vysokém ostrohu nad řekou Lužnicí (dnešní Tábor) a Vodňan – a dvou malých městeček: Dolního Bukovska a Kunžaku.

Kromě výše uvedených měst se pátý český král zasloužil také o výstavbu hradů. Pět z nich se nacházelo nad údolím Malše a Vltavy – ve směru od jihu k severu to byly Velešín, Frauenberk (předchůdce dnešní Hluboké nad Vltavou), téměř zaniklý Újezdec, Zvíkov a Orlík. Do této soustavy hradů patřil také Kamýk nad Vltavou, který se ovšem nachází již na území dnešního Středočeského kraje.

K zakladatelským počínům Přemysla Otakara II. patří rovněž výstavba hradů v Bechyni a Protivíně. Nedostavěný zůstal hrad Osule nad Vítějovicemi; je možné, že byl založen na konci vlády Přemysla Otakara II. a po jeho smrti se už ve stavebních pracích nepokračovalo. Po dobu dvou let ovládal také hrad Jindřichův Hradec. V jižních Čechách se zachoval jediný dochovaný klášter založený Přemyslem Otakarem II., tedy Zlatá Koruna.

Zvíkov.

Hrad v Písku.

Zvíkov.

■ Lokátor Hirzo

Nejvýznamnější osobností jižních Čech, která je spojena se zakladatelskou činností Přemysla Otakara II., je nepochybně Hirzo, purkrabí královského hradu Zvíkova. O jeho původu není moc známo. V písemných pramenech je Hirzo poprvé doložen roku 1241, kdy byl ve službách Václava I. V listinách sepsaných v roce 1241 a 1248 je uveden jako svědek s titulem mistr kuchyně. Václava I. podporoval i v době, kdy se proti němu vzbouřil jeho syn, pozdější král Přemysl Otakar II. Ve dvou listinách sepsaných v roce 1250 v Angerbachu a Praze je u jeho jména uvedeno, že byl purkrabím hradu Zvíkova. Společně s ním jsou na listinách doloženy další velmi významné osobnosti, z jižních Čech to byli např. Vok z Rožmberka, Vítek z Příběnic nebo Vítek z Hradce. Pravděpodobně v této době získal Hirzo od Václava I. jako odměnu za své služby Mokerský újezd na Horní Vltavě, který byl oddělen od královského Boleticka, a snad také významnou funkci purkrabího královského hradu Zvíkova. V listině z roku 1250 je také napsáno tehdy módní německé jméno Zvíkova, tedy Klingenberg.

Po smrti Václava I. není Hirzo po dobu několika let nikde doložen, takže si někteří historikové myslí, že nějakou dobu funkci zvíkovského purkrabího nezastával, stáhl se z veřejného života, a opět se jí ujal po roce 1256. Je pravděpodobné, že s touto funkcí byla spojena správa rozsáhlého královského území v okolí Zvíkova a Hirzo byl zvíkovským purkrabím nejspíše až do své smrti roku 1275.

Po boku krále se Hirzo znovu objevil roku 1256 ve Vídni opět jako mistr kuchyně. Po roce 1260 se v dokumentech zmiňuje jako zvíkovský purkrabí společně s Bavorem a Purkartem, který později zastával funkci zemského hejtmana ve Štýrsku.

Letecký pohled na hrad Zvíkov.

Hirzo na obraze tzv. Zlatokorunské školy, malba Tadeáše Schucheggera.

Hirzův náhrobek v klášterním kostele ve Zlaté Koruně.

V červnu roku 1261 je Hirzo uveden na listině sepsané v Praze, z níž se dovídáme, že Vok z Rožmberka daroval cisterciáckému klášteru ve Vyšším Brodě patronátní právo ke kostelu ve Veselí nad Lužnicí a ves Ponědraž.

Zajímavá je tzv. zakládací listina kláštera Zlatá Koruna z roku 1263, v níž je napsáno, že nově založenému cisterciáckému klášteru věnoval Přemysl Otakar II. královský boletický statek, který sousedil s Hirzovým újezdem.

V roce 1264 je Hirzo uveden jako svědek na dvou listinách sepsaných v Písku společně s dalšími významnými osobnostmi, jako byli pražský purkrabí Jaroš nebo Vítek z Krumlova. Roku 1265 je Hirzo jako svědek spolupodepsán na listině vydané v květnu toho roku v Písku, v následujícím roce spolupodepisoval listinu vydanou v Praze. Z těchto dokumentů můžeme usuzovat, že Hirzovo postavení bylo velmi významné a patřil k blízkým spolupracovníkům panovníka, který prokazatelně třikrát Zvíkov navštívil a velmi rád pobýval také v nedalekém Písku.

Hirzo se proslavil zejména díky své lokátorské činnosti, řídil výstavbu měst Českých Budějovic a Písku (vyměřil město a dohlížel na jeho vznik), vybudování Zlaté Koruny a pod jeho dohledem probíhala také velkolepá přestavba zvíkovského hradu, výstavba tamního královského paláce s arkádovým ochozem a kaplí a opevnění hradu. Stavební huť, která se podílela na přestavbě zvíkovského hradu, budovala také Písek a královské stavby v něm, dále královský hrádek a kostel v nedalekém Myšenci. Je možné, že zvíkovsko-písecká stavební huť se podílela také na výstavbě tzv. purkrabství, které je součástí areálu Horní tvrze ve vsi Staré Kestřany; v purkrabství je dodnes dochována raně gotická žebrová klenba. V té době byly Kestřany královským manstvím a zdejší majitel byl povinen plnit vojenskou povinnost na královském hradu Zvíkově. Pod vlivem zvíkovsko-písecké stavební huti byl přestavěn románský

palác v jihozápadní části strakonického hradu a postaveny kostely v Chřešticích, Lašovicích, Kostelci a Varvažově.

Společně s manželkou Dařicí věnoval Hirzo svůj majetek, tedy Mokerský újezd, zlatokorunskému klášteru, protože neměli potomky. Toto obdarování klášteru potvrdil Přemysl Otakar II. listinou, která byla sepsána 27. března 1268 během králova pobytu v Písku. Podmínkou Hirza a jeho manželky bylo, že až do své smrti budou moci Mokerský újezd využívat a klášter jej získá až po Hirzově smrti.

Tento újezd nebyl rozsahem nijak velký, ale cenný byl pro svoji úrodnost a zejména byl strategicky velmi důležitý, protože jím procházela důležitá odbočka linecké obchodní cesty. Vedla od královského statku Boletice přes Hirzův újezd k jeho Dolní Vltavici a dále do rakouského města Haslach. V Hirzově újezdu v té době existovalo dvanáct vesnic, jejichž založením dokončil Hirzo kolonizaci svého újezdu předtím, než jej věnoval klášteru Zlatá Koruna. Díky tomu se Hirzo řadí mezi největší jihočeské kolonizátory. Hirzo se zasloužil také o založení městečka Dolní Vltavice, které se původně jmenovalo po svém lokátorovi Heršov či Hirzov a ve 20. století zaniklo při výstavbě přehrady Lipno.

Kromě třinácti lokalit založených Hirzem, které jsou uvedeny v listině z roku 1268, zlatokorunští cisterciáci po roce 1284 založili v Hirzově újezdu ještě další čtyři vesnice.

Vstupní průčelí klášterního kostela ve Zlaté Koruně.

Hirzo zemřel roku 1275 a předpokládá se, že jej manželka Dařice přežila. U některých badatelů je možné se setkat s tezí, že po Hirzově smrti jeho manželka Dařice vstoupila do kláštera, což není zcela jisté. Jisté je jen to, že Mokerský újezd, který manželé roku 1268 odkázali zlatokorunskému klášteru, cisterciáci hned po Hirzově smrti roku 1275 nezískali. V soupisu klášterního majetku z roku 1281 tento újezd uveden není, jako s vlastnictvím kláštera se s ním setkáváme až roku 1284. Je tedy pravděpodobné, že jej podle ustanovení závěti užívala manželka Dařice a do vlastnictví kláštera ve Zlaté Koruně se Mokerský újezd dostal až v letech 1281–1284, a to v souvislosti s její smrtí, což je nejpravděpodobnější, případně s jejím novým sňatkem nebo vstupem do kláštera, jak to bylo dáno v Hirzově závěti. V závěti bylo uvedeno, že pokud žena Hirza přežije a znovu se provdá, získá odkázané statky klášter, ale opat jí bude muset vyplatit částku sto hřiven stříbra. Pokud se neprovdá a bude žít jako vdova, bude Mokerský újezd užívat až do konce svého života a bude řeholníkům nápomocna, jak jen to bude možné. Pokud by se rozhodla pro duchovní život s tím, že bude „sloužit Bohu“, získají odkázané statky cisterciáci.

O smrti Hirza Václav Březan napsal: „... za to dobrodiní prelátů toho kláštera tělo jeho mezi sebou v Capitolium položiti dali, jenž umřel Léta Páně 1275 tertio idus Martii, to jest XIII. dne měsíce března. Psal se Hirzo de Chlinbergh.“

Hirzo byl pohřben v Klášteře Zlatá Koruna, pravděpodobně u vchodu do kapitulní síně. Jeho náhrobek je dodnes dochován v severní boční lodi klášterního kostela ve Zlaté Koruně. Je zajímavé, že kromě jeho jména Hirzo de Cklingberch, tedy Hirzo ze Zvíkova, je na jeho náhrobku také znak, který někomu připomíná znak členů dominikánského řádu. Jsou badatelé, kteří se domnívají, že Hirzo byl členem třetího řádu sv. Dominika, ale jedná se jen o hypotézu, která není nijak doložena. Možná jde jen o spojitost se zakládáním dominikánských klášterů v Českých Budějovicích a Písku. Jeho památku a význam dnes připomíná také pojmenování jedné z českobudějovických ulic.

■ Královská města

■ České Budějovice – město na soutoku Vltavy a Malše

■ Založení města

Se založením Českých Budějovic jsou spojeni Čechové ze Železnice (u Jičína), kteří patřili od 12. století tradičně mezi nositele titulu nejvyšších soudců. Tento šlechtický rod, který náležel k nejstarším v Čechách, byl také prvním známým majitelem pozemků u dnešních Českých Budějovic. Jeden z členů rodiny Čechů byl dvorním sudím knížete Soběslava II. již roku 1175. Vzhledem k tomu, že Čechové zastávali funkci dvorského sudího, řešili soudní záležitosti na té nejvyšší úrovni. Často pobývali v blízkosti panovníka, doprovázeli jej na cestách a jejich jména se díky tomu objevují na listinách vydaných panovníkem, na nichž jsou podepsáni jako svědkové.

Majetky rodu Čechů se nacházely v severovýchodních Čechách, dále v západních Čechách v okolí Plas na Plzeňsku a v jižních Čechách, kde získali snad již od Přemysla Otakara I. území poblíž soutoku Vltavy a Malše. Společně s Vítkovci, s nimiž byli zřejmě spřízněni, se podíleli na kolonizaci jižních Čech.

Synem Soběslava dvorského sudího Čechce (I.) byl Budivoj, který převzal po otci tento úřad a je pokládán za lokátora Starých Budějovic. Budivojův syn Čech (II.) zastával rovněž funkci nejvyššího dvorského sudího; je možné říci, že byl zemským sudím a zejména věrným služebníkem Václava I. i jeho syna Přemysla Otakara II. Jeho manželkou byla Gisela, sestra blízkého

Požár města v roce 1641.

